

1. LEDEN 1990

PRVNÍ NOVOROČNÍ PROJEV VÁCLAVA HAVLA – 1990

Anotace:	Aktivita připomíná první novoroční projev Václava Havla. Pronesl jej jako čerstvě zvolený prezident 1. ledna 1990. Po frázovitých a vzájemně zaměnitelných novoročních projevech Gustáva Husáka získala slova hlavy státu po mnoha letech opět smysl a vážnost. Projev, který byl pro většinu občanů zásadním potvrzením návratu demokracie a změny stylu správy země, přenášela tehdejší Československá televize (ČST). Součástí aktivity je práce s autentickým televizním záznamem projevu, vybranými textovými pasážemi i dobovým volebním plakátem. Dílčí úkoly této aktivity můžete využít jako celek, případně podle vlastního uvážení vybrat z nabídky jen některý z nich.
Vzdělávací oblasti a obsahové vzdělávací okruhy:	ZV a GV: člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace OV: společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, jazykové vzdělávání a komunikace
Průřezová témata:	ZV a GV: OSV, VDO (ZŠ) OV: OVDS
Klíčové kompetence:	ZV a GV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské OV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí
Doporučený věk:	14+
Cíle:	Žáci: <ul style="list-style-type: none"> ▪ se prostřednictvím autentického materiálu seznámí se situací po pádu komunistického režimu v Československu ▪ se seznámí s osobností Václava Havla ▪ se učí pracovat s prameny a čerpat informace z dobových záznamů
Délka:	45 min.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ MATERIÁLY (A/B/C) pro žáky ▪ PRACOVNÍ LIST
Postup:	1. Seznámíme žáky v krátkosti s tématem hodiny a nachystáme si pro ně dostatek PRACOVNÍCH LISTŮ , do kterých budou v průběhu hodiny zaznamenávat své postřehy a odpovědi. Žáci mohou pracovat individuálně, ve dvojicích či ve skupinách. Na počítači si připravíme vše pro projekci krátkého videa se záznamem novoročního projevu Václava Havla.

2. Vyzveme žáky, aby vypracovali 1. úkol – sepsali v bodech vše, co o osobnosti Václava Havla vědí. Své postřehy musejí zapsat do svých **PRACOVNÍCH LISTŮ**. Poté žákům rozdáme **PLAKÁT** a upozorníme je na to, že budou pracovat s autentickým dobovým pramenem. Svá zjištění znovu zaznamenají do svého **PRACOVNÍHO LISTU**.
3. V další části hodiny je seznámíme se zadáním 2. úkolu, který se vztahuje přímo k prezidentskému novoročnímu projevu. Je to důležité, aby věděli, na co konkrétně se mají při sledování videa soustředit. Během projekce budou průběžně do **PRACOVNÍHO LISTU** zapisovat své postřehy.
4. Po projekci jim rozdáme **TEXT PROJEVU**. Z vybraných pasáží budou doplňovat další získané informace do **PRACOVNÍHO LISTU**.
5. Bude-li dostatek času, necháme je rovněž splnit 3. a 4. úkol. Pokud ne, mohou oba či jeden z nich vypracovat v příští hodině, případně formou domácí práce.

Reflexe:

Při závěrečné společné diskuzi nad žákovskými odpověďmi shrneme, co znamenaly společenské změny na sklonku roku 1989 a jakou roli sehrála v nástupu demokracie v Československu osobnost V. Havla. Poslední úkol „V roli prezidenta“ pak umožní téma aktualizovat a převést k otázkám, které si studenti kladou v souvislosti se současným děním u nás i ve světě.

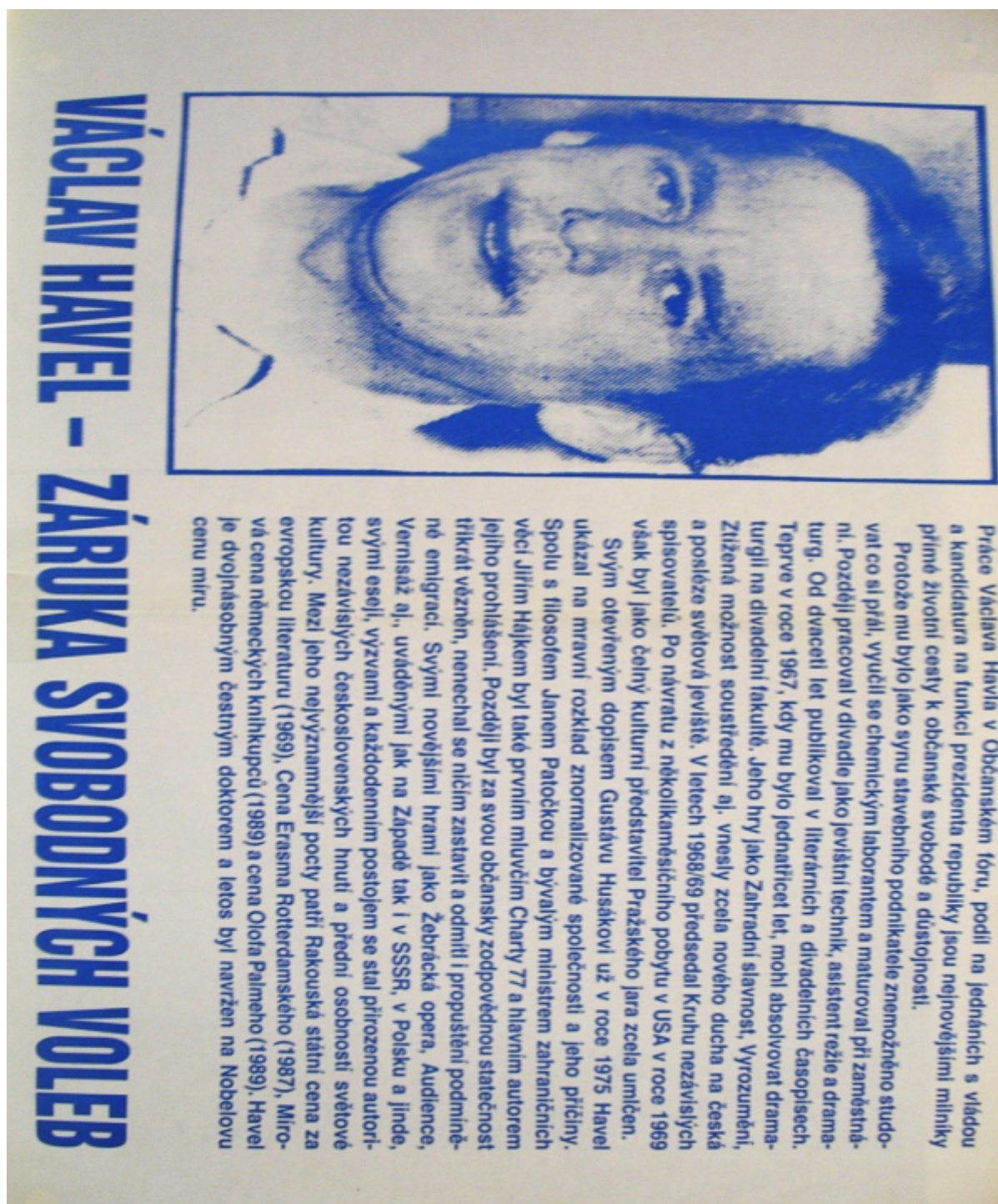
Zdroje:

<https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/novorocni-projev-prezidenta-vaclava-havla-z-1-ledna-1990/>
<https://www.respekt.cz/video/842239-vaclav-havel-novorocni-projev-1990>
https://theses.cz/id/ajoyoh/hruskova_analyza_vanocnich_a_novorocnich_projevu.pdf

1. LEDEN 1990

MATERIÁLY

A) Plakát

VÁCLAV HAVEL - ZÁRUKA SVOBODNÝCH VOLEB

Práce Václava Havla v Občanském fóru, podíl na jednáních s vládou a kandidatura na funkci prezidenta republiky jsou nejnovějšími milníky přímé životní cesty k občanské svobodě a důstojnosti.

Protože mu bylo jako synu stavebního podnikatele znemožněno studovat co si přál, vyučil se chemickým laborantem a maturoval při zaměstnání. Později pracoval v divadle jako jevištní technik, asistent režie a dramaturg. Od dvaceti let publikoval v literárních a divadelních časopisech. Teprve v roce 1967, kdy mu bylo jednáct let, mohl absolvovat dramaturgii na divadelní fakultě. Jeho hry jako Zahradní slavnost, Vyrozmění, Ztížená možnost soustředění aj. vnesly zcela nového ducha na česká a posléze světová jeviště. V letech 1968/69 předsedal Kruhu nezávislých spisovatelů. Po návratu z několikaměsíčního pobytu v USA v roce 1969 však byl jako čelný kulturní představitel Pražského jara zcela umlčen.

Svým otevřeným dopisem Gustávu Husákovi už v roce 1975 Havel ukázal na mravní rozklad znormalizované společnosti a jeho příčiny. Spolu s filosofem Janem Patočkou a bývalým ministrem zahraničních věcí Jiřím Hájkem byl také prvním mluvčím Charty 77 a hlavním autorem jejího prohlášení. Později byl za svou občanskou zodpovědnou statečnost třikrát vězněn, nenechal se ničím zastavit a odmítl i propuštění podmíněné emigrací. Svými největšími hrami jako Žebrácká opera, Audience, Vernisáž aj., uváděnými jak na Západě tak i v SSSR, v Polsku a jinde, svými esey, výzvami a každodenním postojem se stal přírozenou autoritou nezávislých československých hnutí a přední osobností světové kultury. Mezi jeho nejvýznamnější pocty patří Rakouská státní cena za evropskou literaturu (1969), Cena Erasma Rotterdamského (1987), Mirová cena německých knihkupců (1989) a cena Olofa Palmeho (1989). Havel je dvojnásobným čestným doktorem a letos byl navržen na Nobelovu cenu míru.

B) Video

<https://www.respekt.cz/video/842239-vaclav-havel-novorocni-projev-1990>

C) Text projevu (vybrané pasáže)

Milí spoluobčané,

čtyřicet let jste v tento den slyšeli z úst mých předchůdců v různých obměnách totéž: jak naše země vzkvétá, kolik dalších miliónů tun oceli jsme vyrobili, jak jsme všichni šťastni, jak věříme své vládě a jaké krásné perspektivy se před námi otevírají. Předpokládám, že jste mne nenavrhli do tohoto úřadu proto, abych vám i já lhal.

Naše země nevzkvétá. Velký tvůrčí a duchovní potenciál našich národů není smysluplně využit. Celá odvětví průmyslu vyrábějí věci, o které není zájem, zatímco toho, co potřebujeme, se nám nedostává. Stát, který se nazývá státem dělníků, dělníky ponižuje a vykořisťuje. /.../

Nejhroší je, že žijeme ve zkaženém mravním prostředí. Morálně jsme onemocněli, protože jsme si zvykli něco jiného říkat a něco jiného si myslet. Naučili jsme se v nic nevěřit, nevšímát si jeden druhého, starat se jen o sebe. Pojmy jako láska, přátelství, soucit, pokora či odpuštění ztratily svou hloubku a rozměr a pro mnohé z nás znamenají jen jakési psychologické zvláštnosti anebo se jeví jako zatoulané pozdravy z dávných časů, poněkud směšné v éře počítačů a kosmických raket. /.../

Za svou dnešní svobodu jsme ovšem museli i my zaplatit. Mnoho našich občanů zahynulo v padesátých letech ve věznicích, mnozí byli popraveni, tisíce lidských životů bylo zničeno, statisíce talentovaných lidí bylo vypuzeno do zahraničí. /.../

Na nikoho, kdo za naši dnešní svobodu tak či onak zaplatil, by nemělo být zapomenuto. /.../

Masaryk zakládal politiku na mravnosti. Zkusme v nové době novým způsobem obnovit toto pojetí politiky. Učme sami sebe i druhé, že politika by měla být výrazem touhy přispět ke štěstí obce, a nikoli potřeby obec podvést nebo ji znásilnit. Učme sami sebe i druhé, že politika nemusí být jen uměním možného, zvláště pokud se tím myslí umění spekulací, kalkulací, intrik, tajných dohod a pragmatického manévrování, ale že může být i uměním nemožného, totiž uměním udělat lepšími sebe i svět. /.../

Prvním z nich je využít všech svých pravomocí i svého vlivu k tomu, abychom brzy a důstojně předstoupili všichni před volební urny ve svobodných volbách a aby naše cesta k tomuto historickému mezníku byla slušná a pokojná. /.../

Mým druhým úkolem je bdít nad tím, abychom k těmto volbám přistoupili jako dva skutečně svéprávné národy, které navzájem ctí své zájmy, národní svébytnost, náboženské tradice i své symboly. /.../

Za svůj třetí úkol považuji podporu všeho, co povede k lepšímu postavení dětí, starých lidí, žen, nemocných, těžce pracujících, příslušníků národních menšin a vůbec všech občanů, kteří jsou na tom z jakýchkoli důvodů hůře než ostatní. /.../

V naší zemi je mnoho vězňů, kteří se sice vážně provinili a jsou za to potrestáni, kteří však museli projít – navzdory dobré vůli některých vyšetřovatelů, soudců, a především advokátů – pokleslou justicí, jež zkracovala jejich práva, a musí žít ve věznicích, které se nesnaží probouzet to lepší, co je v každém člověku, ale naopak lidi ponižují a fyzicky i duševně ničí. S ohledem na tuto skutečnost jsem se rozhodl vyhlásit poměrně širokou amnestii.

Mým čestným úkolem je posílit autoritu naší země ve světě. /.../

Možná se ptáte, o jaké republice sním. Odpovím vám: o republice samostatné, svobodné, demokratické, o republice hospodářsky prosperující a zároveň sociálně spravedlivé, zkrátka o republice lidské, která slouží člověku, a proto má naději, že i člověk poslouží jí. O republice všestranně vzdělaných lidí, protože bez nich nelze řešit žádný z našich problémů. Lidských, ekonomických, ekologických, sociálních i politických.

Můj nejvýznačnější předchůdce zahájil svůj první projev citátem z Komenského. Dovolte mi, abych já svůj první projev ukončil vlastní parafrází téhož výroku:

Tvá vláda, lide, se k tobě navrátila!

Zdroj: Novoroční projev prezidenta ČSSR Václava Havla, 1. ledna 1990

1. LEDEN 1990

PRACOVNÍ LIST

A) PRÁCE S DOBOVÝM PLAKÁTEM

Sepište v bodech, co víte o Václavu Havlovi.

-
-
-
-
-
-
-

Václav Havel byl pro většinu obyvatel komunistického Československa tajemným a veřejně téměř neznámým mužem. Jen čas od času jej oficiální média vykreslovala v temných barvách jako nepřítele státu, provokatéra, zkrachovalého spisovatele či synka ze zbohatlické rodiny.

Prohlédněte si autentický plakát z prosince 1989, přečtěte si text jeho životopisu a podle svého uvážení запиšte tři nejpodstatnější informace, které chtěli autoři plakátu veřejnosti o Václavu Havlovi sdělit.

- a)
- b)
- c)

B) SLEDOVÁNÍ VIDEO A ANALÝZA NOVOROČNÍHO PROJEVU VÁCLAVA HAVLA

Během sledování prezidentského projevu Václava Havla si do připravené tabulky dělejte poznámky. Poslouchejte v klidu, nebuďte z toho ve stresu, je pochopitelné, že zachytíte jen některé informace. Vůbec to nevádí, budete mít možnost si je doplnit později při práci s textem.

V úvodní části projevu zaznělo na mnoha místech hodnocení komunistického režimu před listopadem 1989, konkrétní Havlovy postřehy si poznamenejte do prvního sloupce tabulky. Během projevu prezident rovněž zřetelně formuloval svá přání a úkoly do budoucích let. Zaznamenejte ty z nich, které se vám při sledování podaří zachytit, do druhého sloupce tabulky.

Po skončení projekce si v klidu a bez časového tlaku pročtete úryvky z projevu v psané verzi a své poznámky v tabulce doplňte.

ZÁPORNÉ STRÁNKY KOMUNISTICKÉHO REŽIMU	PŘÁNÍ A ÚKOLY VÁCLAVA HAVLA

C) CHARAKTERISTIKA VÁCLAVA HAVLA JAKO ŘEČNÍKA

Jak na vás působil Václav Havel v novopečené roli hlavy státu? Pokuste se o vlastní charakteristiku. Můžete vybírat hodnotící slova z naší nabídky, ale určitě vás budou napadat vlastní charakteristiky.

(rozhodně, skromně, jistě, nejistě, důležité, přesvědčivě, zaskočeně, arogantně, plaše, útočně, sympaticky, nesympaticky, moudře, zmateně aj.)

Vaše hodnocení před spolužáky zdůvodněte a podložte argumenty.

D) V ROLI PREZIDENTA...

Vžijte se na okamžik do situace, že byste byli ve funkci prezidenta České republiky, a s ohledem na události posledních let přemýšlejte o tématech, která byste zmínili ve svém novoročním projevu / poselství / přání všem obyvatelům naší země. Témata si poznamenejte a porovnejte je následně se spolužáky ve skupině/třídě.